

Çeviri Etkinliğinde Kavram Karmaşası*

Coşkun DOĞAN¹

¹ Öğr.Gör.Dr., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü Edirne,
coskundogan2002@yahoo.de

Özet: Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan çeviri eyleminin, iletişim çağındaki hızlı gelişmeler paralel ayrı bir bilim alanı olarak önemi anlaşılmıştır. Böylece çeviri eylemi dilbilim dalı adı altında incelenirken son yıllarda bağımsız bir bilim dalı haline gelmiştir. Bu bağlamda her yeni alanda olduğu gibi, bu yeni alana ait kavramların yeni belirgin terimlerle karşılanması gerekliliği doğmuştur. Ancak, Türkçe’de alt kavramların üst kavramla aynı sözcükten türetilmiş olması, anlaşılma ve ifade açısından olumsuzluklar yaratmaktadır. Çeviribilim alanında çalışan birçok bilim adamı zaman zaman çeviri için kullanılan evrensel terimlerden faydalandıkları görülmektedir. Alan içerisinde çeviri çeşitliliği için, terim olarak ortak bir dil oluşturulmadığı görülmektedir. Bu çalışmada yeni bir bilim dalı olan “Çeviribilim” için, bu alanda çalışan bazı bilim adamlarının görüşleri doğrultusunda, alt alanlarının özelliklerinden ve yöntem farklılıklarından yola çıkılarak, hangi tür terimlerin uygun olabileceği konusunda görüş bildirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Çeviribilim, Çeviri, Yazılı Çeviri, Sözlü Çeviri, Terminoloji.

Translation of contradiction in Terms

Abstract: The importance of translation, which almost dates to human history, has been acknowledged as a distinct scientific field of study in parallel with the rapid developments in communication age. In this regard, translation has become an independent field of study, while it was once studied under the subject field of Linguistics. In this sense, the Turkish equivalents of the concepts and terms developed in this field have been needed, like in every other field of study. Since both sub-concepts and super-concepts in Turkish derived from the same word, it makes contradiction in terms of understanding and stating. Many scholars studying in the subject field of translation have been observed to use universal terms for translation. It has also been observed that there is no common use of terms in the field of translation. This study aims to present opinions on what kind of terms may be suitable for the new scientific field of study.

Key words: Translation, written translation, oral translation, terminology.

1. Giriş

İnsanlık tarihi kadar çeviri eylemi, farklı diller arasında anlaşmayı sağlayan bir köprü görevi yapmıştır. Tarihsel süreç içerisinde insanoğlu, coğrafi konumları, egemenlik kavgaları, ticari ilişkileri, dinsel öğretilerin aktarımı gibi konularda çeviriye ve çevirmenlere ihtiyaç duymuşlardır. Yazı tarihinin dillerin ortaya çıktığı tarihlerden çok sonra ortaya çıktığı düşünüldüğünde, ilk yapılan çevirilerin sözlü çeviri oldukları söylenebilir.

Çeviri etkinliğinin bireyler arasındaki iletişimi sağlamanın yanında aynı zamanda bir kültür aktarım aracıdır. Bu düşünceden hareketle; çeviri, farklı kültürleri tanıma aracı iken bireye farklı dil anlayışı düzeyinde geniş bir dünya görüşü de kazandırmaktadır. Birey, başka kültürleri ve kültürel ürünleri tanıdıkça, kendi kültürünün

farkında olmaktadır. Farklı kültürleri ve buna paralel dünya görüşlerini tanımak bireye karşılaştırma yapma olanağı sunmaktadır. Bu anlamda çeviri eylemi iki yönlü bir süreç olduğu söylenmektedir. İletişim engellerini ortadan kaldıran çeviri eylemi, gelecekte doğabilecek çatışmaların önlenmesine de katkıda bulunmaktadır.

Günümüz de hızlı teknolojik gelişmenin beraberinde getirdiği insan yaşamını kolaylaştıran unsurlar, gelişmemiş toplumları gelişmiş toplumlara bağımlı hale getirmiştir. İnternetin ve bilgisayar tekniklerinin büyük artış göstermesi çeviriye farklı bir boyut kazandırmıştır. Üçüncü dünya ülkelerinin, gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşmaları, onların bilgi ve deneyimlerinden faydalanmaları açısından çeviri eylemi onlara yardımcı olacak tek araçtır.

* ISLET2017 tarafında İtalya’nın Roma şehrinde 20-23 Nisan 2017 tarihlerinde yapılan “3rd International Symposium on Language Education and Teaching” kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Bu kadar anlamlı olan çeviri eylemi, 80'li yıllarda "Çeviribilim" adı altında ayrı bir disiplin olarak bilim dünyasında yerini almıştır. Ancak Türkçe literatürde çeviri teriminin tam olarak sınırlandırılmaması, çeviri terimcesinin farklı eylemler için kullanılması, bu alanda terminolojik açıdan bir kavram karmaşası yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Çeviribilim adı altında "yazılı çeviri ve sözlü çeviri" eylemlerini karşılamak için halen kullanılan terimler üzerlerinde uzlaşmamış birçok sözcük (transtolog, translyasyon, mütercim, tercüman, dilmaç gibi) kullanılmaktadır. Bunlar da; bu alanda üzerlerinde hemfikir olunabilecek bir üst ve alt kavram niteliği kazanmamışlardır.

2. Çevirinin Sözcük Anlamı ve Tanımı

Tarihsel süreç içerisinde çeviri eyleminin, oldukça çok tanımı yapılmıştır. Ancak, çeviri sözcüğünün sözlük anlamına bakıldığında, birden çok anlamda kullanıldığı ve birbirinden farklı birçok anlama geldiği görülmektedir. Çok farklı anlamlarda kullanılan çeviri sözcüğü kök olarak incelendiğinde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

"Eşanlamlı olan ETü çevür-, evür-, tevür-, filleri arasındaki ilişki açık değildir. Karşı. devir-, eğir-, evir-, . Müstakil kök olarak çev- fillinin var olduğuna dair bir belirti görülmemiştir (www.nisanyan sözlük.com)".

Çeviri sözcüğü anlam bakımından incelendiğinde ise, ilk anlamı tercüme terimi ile eş anlamlı olarak kullanırken, aynı zamanda tercüme mesleğini yapan kişileri alt alanlar açısından tanımlamakta ve aşağıdaki şekilde açıklamaktadır. Ancak başka birçok anlam da kullanıldığını görülmektedir.

1-Çeviri sözcüğü Arapça kökenli Türkçe kelime olan tercüme sözcüğü ile eş anlamlıdır. Çeviri yapan kişi anlamında "çevirmen" sözcüğü kullanılmakta olup "yazılı çeviri" yapan kişi mütercim; sözlü çeviri yapan kişi için tercüman kelimesi kullanılır (www.wikipedia.org).

- Çeviri:, bir dilden başka dile çevirme, aktarma; çevrilmiş eser, "tercüme"

Çevirmek;

Döndürmek, daire şeklinde hareket ettirmek

- Alt üst etmek, diğer yüzünü meydana çıkarmak

- Bir şeyin yönünü değiştirmek, yöneltmek, döndürmek

- Tercüme etmek

- Kuşatmak, çepeçevre sarmak,

- Bir şeyi birine veya bir yöne doğrultmak

- Yoldan döndürmek, yolundan alıkoymak

- Yönetmek, idare etmek, işi yürütmek

- Değiştirmek,

- Geri döndürmek, "iade etmek"

- (Giyecek için)Ters yüz etmek

- Kötü bir hale getirmek

-Bir halden bir hale getirmek

(Örnekleriyle Türkçe Sözlük, 2000:519-520).

Burada çeviri eylemi yalnız dilsel olgularla çalışma değil, bunun yanında bir insan eylemi olarak da görülmesi gerekmektedir. Dilsel aktarım anlamında bir bilimsel disiplin içerisinde çeviri eyleminin çalışılması, bu alanla ilgili birçok Türk ve yabancı bilim adamı tarafından tanımının yapılmasına neden olmuştur. Ancak yapılan tanımların anlamca birbirine çok yakın olması nedeniyle burada birkaç örnek vermek yeterli olacaktır.

Catford (1965)çeviriyi kaynak dildeki bir metni, hedef dilde eşdeğer bir metin ile değiştirme eylemi olarak tanımlarken; Theodor Savory (1957),çeviriyi sanat olarak tanımlar ve onu, iletişim engellerini ortadan kaldırma aracı olarak görür. Eric Jakobson (1958) ve Peter Newmark (1981) gibi kişiler de çeviriyi bir sanat olarak görürken; Nida (1975)"algılayıcı dilinde (yani hedef dilde) kaynak dilin bildirim (mesajını) en yakın doğal karşılığı ile önce anlam daha sonra da üslup bakımından yeniden ortaya koyma" eylemi olarak görmektedir (Akt.,Köksal;2005:1)

Çeviri sadece hedef dilde anlamsal karşılık bulmak anlamına gelmemektedir. Çeviride kullanılan dilin okuyucusuna aktardığı bilginin üzerinde bırakacağı etki de çok önemlidir. Çünkü, çeviri karşılıklı bir kültürel alışveriştir. Bazen halklar arasındaki iletişim engellerini, önyargıların ortadan kaldırırken bazen de çözümsüzlüğe ve karmaşaya da yol açabilmektedir. Tarihsel süreç içerisinde bu tür örnekler yaşanmıştır. Buna en güzel örnek batıda

kendi döneminde dinsel ve siyasal değişimler yaşatan Luther'in "İncil" çevirisidir. Bu anlamda Eruz şöyle söylemektedir:

Luther, yapmış olduğu İncil çevirisiyle, çevirinin zaman zaman bir başkaldırı olarak da karşımıza çıkmıştır ve çeviri ile "anlaşılmayan" "anlaşılır" kılmıştır (Eruz, 2010:155).

Çeviri toplumları, başka toplumların yalnızca kültürel birikimlerine ulaştırmaz. Bilgi alışverişi bağlamında farklı ulusların bilimsel birikimlerine de ulaşılmaktadır. Böylece toplumların ekonomik ve teknolojik açıdan gelişmesini sağlamaktadır. Bu anlamda çevirinin başka bir rolü de ortaya çıkmaktadır. Bu konuda Eruz düşüncesini şöyle ifade etmektedir.

Çevirinin işlevi; Beytü'l Hikme'de, Toledo okulunda, çeviri, yapılan öteki uygarlıklarda ve Osmanlı'da genelde bilgilenmek, öteki kültürü tanıyarak yeni ürünler yaratmak ve gelişme, çağdaşlaşma ve ilerlemenin sağlanmasıdır (Eruz, 2010:156).

Bugün ülkeler coğrafi sınırlarla birbirlerinden ayrılmış görünse de, iletişim çağının yaşandığı günümüzde dünyada ihtiyaç duyulan her türlü bilgiye ulaşmak oldukça kolay hale gelmiştir. Bugün bireyler kendi kültürleri ile sınırlı kalmamakta ve farklı kültürleri de tanımaktadırlar. Kısaca birey çok kültürlü olarak yetişmektedir. Bu düşünceden hareketle; çok kültürlü toplumlarda çevirinin birincil amacı, farklı kültürler arasında iletişimin sağlanmasıdır. Çünkü, çevirinin ancak çok kültürlülük devreye girdiğinde var olan bir olgu olduğu söylemektedir. Çeviriye ilişkin Türk bilim adamları tarafından da yapılan tanımlar vardır. Vardar kendisiyle yapılan bir söyleşide, çeviri nedir sorusunda verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir.

"Çeviri, bütün çağlarda karşımıza çıkan bir etkinlik. Çeşitli uygarlıklar arasında köprü kuran, değişik toplumlardan bireyleri birbirine yaklaştıran, her türden ekin sel değeri, içinde olduğu tarihsel-toplumsal çevrenin dışına taşıyan, o çevreden olmayan kişilerin yararlanmasına sunan bir uğraş alanı. Uygarlıklar, ekinler arası bir iletişim, bildirişim aracı (Vardar, 2001:107)".

Vardar diğer bir söyleşisinde ise çeviriye şu şekilde tanımlamaktadır.

"Çevirinin konuşucular (ya da Vericiler) ve Dinleyiciler (ya da Alıcılar) arasında sözlü ya da yazılı bildiriler aracılığıyla "bilgi" aktarımı sağlayan etkinlik ve bir "kaynak" dildeki göstergelerle bunların oluşturduğu anlamsal- biçimsel bütünlere dönüştürme eylemidir" (Vardar, 2001:161).

Çevirinin farklı dil ve kültürler arasında iletişimi sağlayan bir köprü görevi olduğu görülmektedir. Çeviri eylemi, farklı toplumların kültürel ürünlerinin geniş kitlelere ulaşmasını ve bu ürünlerin kaybolmadan gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlamaktadır. Çeviri eylemi aracılığı ile, kültürler arasında bilgi aktarımını sözlü ve yazılı olarak iki farklı şekilde yapılmaktadır. Çevirinin dilbilimin bir alt alanı gibi araştırma konusu olmaktan çıkarak bağımsız bir bilim dalı haline gelmesiyle birlikte, yeni sözcük ve terimlerle oluşturulan bir terminolojiye gerek duyulmuştur. Bu bağlamda çeviri alanında yeni terimlerin, Ersoy (2011) tarafından; Alman Norm Enstitüsü (DIN) "Terimlerde Olması Gereken Nitelikler" başlığı altındaki 2330 no'lu Norm'da belirtildiği gibi: 1. Belirginlik 2. Kısalık 3. İlgili alanın kullanımına yönelik olması kriterlerinin olması gerekliliği vurgulanmıştır.

3. Çeviribilimde Üst ve Alt Kavram Türleri

Çeviri olgusu bir bilimsel disiplin olarak bilim dünyasında hak ettiği yeri almıştır. Ancak Türkçe literatürde çeviri alanında yaşanan en büyük sorun, "çeviri" kavramının üst ve alt alanlar için özgün bir terimceden oluşturulmamış olmasıdır. Türk çeviri literatüründe henüz üst alan için tam olarak ortak bir terimcenin kullanılmaması tartışılması gereken bir sorun söz konusudur. Kavram belirsizliği süreci de halen devam etmektedir. Türkiye'de birçok üniversitenin "Çeviribilim" bölümlerinde çalışan bazı akademisyenlerin çeviri alanı için kullandıkları üst kavram olan terimi şöyledir:

A.Nihal Akbulut (Doğuş Üniversitesi): Çeviribilim; Berrin Aksoy (Atılım Üniversitesi): Çeviribilim, Çeviri Araştırmaları; Hüseyin Ersoy (Sakarya Üniversitesi): Translatoloji; Işın Bengi Öner (Doğuş Üniversitesi): Çeviribilim; Mine Yazıcı (İstanbul Üniversitesi): Çeviribilim; Muharrem Tosun (Sakarya Üniversitesi): Çeviribilim; Özlem Berk (Boğaziçi Üniversitesi): Çeviribilim; Şahnaz Tahir Gürçağlar (Boğaziçi Üniversitesi):

Çeviribilim; Sakine Eruz (İstanbul Üniversitesi): Çeviribilim; Turgay Kurultay (İstanbul Üniversitesi): Çeviribilim

(Köktürk, Odacıoğlu, Uysal, 2014: 758)

Özgün bir bilim dalı olan Çeviribilim alanında kullanılan alt kavramların belirgin ve kısa olması beklenmektedir. Bu nedenle bu kavramları karşılayacak terimlerin birbirinden farklı olması gerekmektedir. Tüm alanları, yapılan etkinliğin türüne göre (Çeviribilim, Sözlü Çeviri ve Yazılı Çeviri gibi) sözcük ilave ederek tek bir sözcükle karşılanmak istenmesi kavram karmaşasına neden olmaktadır. Buna bağlı olarak yazılı ve sözlü çeviriyle ilgili bazı yöntemlerin ve hatta çevirmenlerin görev tariflerinin tam olarak yapılmış olmasına rağmen, kavramların karıştırılması halen söz konusudur. Bu anlamda Tosun görüşünü şöyle ifade etmektedir.

“Türkçede “yazılı” ve “sözlü” çeviri terimlerini içine alan bir üst kavramın oluşmasından ötürü, terimce konusunda çeviribilimciler arasında bir uzlaşmadan söz etmek güçtür. Türkçede çeviri dendiğinde, yazılı çevirinin mi yoksa sözlü çevirinin mi kastedildiği anlaşılmaz. Mütercimlik ve tercümanlık ya da dilmaçlık kavramları kullanılmakla birlikte, bu kavramlar yerleşmemiş, çevirinin bütünlüğünü yansıtabilecek bir üst başlık doğurmamıştır. Sözlü çeviri “Tercümanlık” olarak adlandırılıp sözlü çeviren “Tercüman”, yazılı çeviri “Mütercimlik”, yazılı çevirmen ise “Mütercim” adlandırılmıştır. Fakat buna rağmen bu terimcilerin günlük yaşamda kullanımı tam tersi olup, yazılı çeviri yapanlara “Tercüman”, yazılı çevirilere “Tercüme” denildiğini de görmekteyiz (Krşl.Berk, 2005:13-16) “Yeminli Tercüman” deyince daha çok yazılı çevirileri kastediyoruz (Tosun, 2006:184)”.

“Çeviribilim” alanı için üst ve alt alan terimlerinin belirgin oluşturulması terminolojik açıdan gereklidir. Bu durum alman çeviribilimcilerden Heidemarie Salevsky tarafından “Translationwissenschaft” kitabında; alman çeviribilim literatüründe, üst alan için Translation, alt alanlar için ise, yazılı çeviri için “Übersetzung” sözlü çeviri için “Dolmetschen” sözcüklerini kullanmıştır. Ersoy’a göre (2011), daha sonra ise, bu görüş çeviribilimciler; Otto Kade, Katharina Reiss, Hans. J.Vermeer, ve Avusturyalı çeviribilimci

Merry Snell-Hornby tarafından desteklenmiştir. Alman dilinde çeviribilim alanında üst alan ve alt alanları terim adlarıyla ilgili Tosun’un görüşü şöyledir.

“Almancada yazılı çeviri için “Übersetzung, sözlü çeviri için “Dolmetschen” (kökeni eski Türklere “tilmaç” sözcüğüne dayalı, daha sonra tolmetchen”, en son “dolmetschen” olarak dönüşen sözcük)kullanılmakla birlikte, çevirinin üst kavramını ifade edebilecek bir sözcük yoktur. “Translation” kavramı Almanca ve İngilizcede yazılı ve sözlü çevirinin üst kavramı olarak kullanılmaktadır (Akt. Tosun, Vermeer 1986)”.

Almanca Transtoloji literatüründe kullanılan alan adlarından yola çıkarak Ersoy (2011), üst alan için “Transtoloji”, yazılı çeviri için “Çeviri”, sözlü çeviri için de “Tercüme” şeklinde Türkçe Transtoloji literatüründe de bu alan isimlerinin kullanılabilirliğini söylemekte ve önermektedir. Böylelikle bu terim üçlüsünün terminoloji kurallarına uygun düşeceği söylemektedir.

Bu anlamda, çeviri ile ilgili terimlerin tam olarak, yapılan çeviri eylemlerine uygun düşmemesi Ersoy’a göre (2012); çeviribilim alanında çalışan birçok akademisyen tarafından da gündeme getirilmektedir. Çoğu akademisyen, Türkçe literatüründe kullanılmakta olan terimler için, alan için, tek başlarına yeterli olamayacakları görüşündedirler. Yazıcı, “Çeviri Etkinliği” çalışmasında çeviribilim adının tek başına yeterli olamayacağını; Eruz; “Akademik Çeviri Eğitimi” çalışmasında; çeviri ifadesinin yazılı çeviri anlamında kullanıldığını; Köksal “Çeviri Eğitimi” çalışmasında, çevirinin yazılı çeviri anlamında kullanıldığını ve Berk’de “mütercimlik” ifadesinin yazılı çeviri alanı için kullanımının uygun olacağını söylemektedir. Bu konuda ise Tosun’un görüşü şöyledir.

“Türkçede böyle bir üst kavram gelişmemekle birlikte “çeviri” kavramıyla her ikisini karşılanıp, “yazılı çeviri” ve “sözlü çeviri” şeklinde iki tür çeviriden söz ederek ortak bir terimce anlayıcı geliştirilebilir. Evrensel anlamda “translation” kavramı tüm dillerde çevirinin üst kavramı olarak anlaşılan uluslararası bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Türkçede yazılı ve sözlü çeviri için çeviri sözcüğünü üst kavram olma

özelliğini taşıırken, tıpkı “tercüme” teriminde olduğu gibi “çeviri” denince genellikle yazılı çeviri kastedilmektedir” (Tosun, 2006:184).

Görülüyor ki; çalışmaların terminolojik açıdan çok çalışılmış olmasına rağmen, çeviri etkinliği ve çeviri olgusundan bahsedildiğinde hangi tür çevirinin söz konusu olduğunu anlamakta güçlük çekilmektedir. Bu anlamda, çeviribilimciler arasında da üst alan ve alt alan adları üzerinde tam anlamıyla bir anlaşma olmadığı görülmektedir. Tosun’a göre (2006) uzlaşamamanın nedeni; Yazılı ve sözlü çevirmenlerin eğitimlerinin farklı olmaması ve her iki çeviriyi de yapabilmek için dili iyi bilmenin yeterli olacağı kanısı, çeviri yöntemlerinin benzerlik ve farklılıklarının dikkate alınmamasıdır.

Yazılı ve sözlü çeviri arasında kuramsal anlamda bir farklılık olmamasına karşın, bu alanlarda kullanılan yöntemler ve teknikler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Yazılı çeviri alanı için çevirmenler tekniklerini kuramlardan değil, ilgili durumlara göre kendileri geliştirmektedir. Sözlü çeviri alanında ise çevirmenler kendi tekniklerini geliştirebilir ve deneyimlerini katarak o alanda uzmanlaşabilir. Yazılı ve sözlü çeviri etkinliklerinin kendi aralarında yöntemsel ve teknik farklılıklar varken, hangi alanlarda yapıldıklarını da detaylandırmakta alan sınırlandırılması açısından fayda olacaktır.

4. Yazılı ve Sözlü Çevirinin Kullanıldığı Alanlar

Genellikle iki dili ve iki kültürü iyi bilen birisinin çeviri yapabileceği düşünülmektedir. Yaygın olan bu düşünce bir yanılgıdır. Çünkü çeviri işlemi basit bir süreç değildir. Kaynak dili ve hedef dili ve o dillere ait kültürel değerleri tanımak elbette çevirmen için gerekli koşullardan olduğu bilinmektedir. Buna bir de teknik çeviri (özel metin çevirisi) söz konusu olduğunda alan bilgisi de eklemektedir (Hukuk, Tıp, Mühendislik gibi). Ne tür çeviri hangi alanlarda sık kullanılmaktadır bunu Kautz şöyle sınıflandırmıştır. “Yazılı Çeviri” kendi içerisinde şu şekilde bölümlere ayrılmıştır.

1. Büro Çevirileri
2. Yayınevi Çevirileri
3. Şirket Çevirileri

4. Resmi Kurumlar Çevirileri
5. Medya Çevirileri

Kautz’a göre yazılı çeviri; aynı kültüre sahip olmayan kişiler arasında iletişimi sağlamak için her iki iletişim diline hakim olan ve her iki kültürü tanıyan bir çevirmen görevlendirilir. Kültür deyince burada genel olarak belli bir iletişim toplumdaki insanın düşüncesini, duygusunu ve eylemini tipik olarak belirleyen, iş, günlük yaşam tarzı ve gelenekleri, normları, değer yargılarını anlıyoruz (Akt. Tosun, 2006:187)

Sözlü çeviri ise; yazılı metin çevirilerinde istenen özelliklere ek olarak özel not alma tekniklerinin bilinmesini, kısa süreli belleğin güçlü olmasını ve bir yandan dinlerken diğer yandan çeviri yapılabilmesi gibi başka özellikler gerektirmektedir. Kautz’a göre “Sözlü Çeviri” kendi arasında iki başlık altında incelenmektedir

1.Eş Zamanlı (simultan) Çeviri: Çeviri kaynak metinle paralel ve aynı anda gerçekleşir. İki yönlü (bilateral) ve tek yönlü (unilateral) olarak iki türü vardır.

2.Ardıl (konsekutiv) Çeviri: Konuşucunun konuşmasına çeviri için ara vererek sürdürdüğü ve aralıklarla sürdürülmesi gereken çeviri faaliyetidir. (Akt.Tosun, 2006:187)

Çeviribilim terminolojisinde kullanılan “Yazılı Çevirinin” özellikleri açısından, “Sözlü Çeviri” yapan çevirmenden oldukça avantajlıdır. Hata yapma olasılığı neredeyse yok gibidir. Zaman olarak yazılı çeviri yapan çevirmenin kısıtlaması yoktur. İsterse çeviri ürününü geriye dönüş yaparak kontrol edebilmektedir. Bu anlamda, her iki çeviri alanının özelliklerini bilmek, farklı terimler kullanmak açısından önemli hale gelmektedir.

4.1. Yazılı Çevirinin Özellikleri

- Metin geçmişte hazırlanmıştır. Dolayısıyla metin tamamlanmış bir üründür, statiktir, değiştirilebilir.
- Metinde ileriye gidilebilir ve geriye dönülebilir, metin yeniden gözden geçirebilir.
- Yazılı çeviride çevirmen önündeki metinle yetinmek durumundadır, yazardan ek bilgi gelmesi

veya metnin oluşum koşulları konusunda yardımcı olacak herhangi başka bir bilgiye ulaşılması söz konusu değildir.

- Çoğu metin bir yazar tarafından yazılmış olduğu için, çevirmen bir tek kişiyle özdeşleşmek durumundadır.
- Yazar ve okuyucularla birebir temas halinde olmaması sonucu, yazılı çevirmen duygusal etkenlerden uzaktır.

4.2. Sözlü Çevirinin Özellikleri

- Konuşma o an için devam etmektedir. Konuşma ilerlediği için dinamiktir, devamı büyük oranda tahminden uzaktır.
- Sözlü çeviride ileri gitme gibi bir durum yoktur, geçmiş ifadeler de çevirmenin hatırladığıyla sınırlıdır.
- Konuşma jestler ve vücut diliyle zenginleştirilir, dolayısıyla çevirmen konuşmanın gelişimini etkileyen durumları görmektedir.
- Sözlü çevirmen, bir konferansta pek çok kişiyle bir aradadır, konuşmasını çevirdiği kişiler arasında hızlı geçişler yapmak durumundadır.
- Sözlü çevirmen ise bir toplantıdaki gerginlik ve heyecanların farkındadır, çoğu zaman bu tür durumlara maruz kalır. Dinleyicilerden gelen tepkilere açıktır.
- Sözlü çevirmen ise çevirisini ilk seferde düzgün bir şekilde gerçekleştirmek durumundadır. Kendisi ile dinleyenler arasında filtreleme gerçekleştirecek hiç kimse yoktur.

5. Sonuç

“Çeviri” son yüz yılda gelişen iletişim teknolojisinin beraberinde getirdiği yeniliklerle farklı bir boyut kazanmıştır. Gittikçe daha çok karmaşık hale dönüşen ve görev alanı genişleyen çeviri eylemi bilimsel bir paradigmayla “Çeviribilim” adı altında önemli bir aşama kaydetmiştir.

Bilindiği gibi, daha yakın sürece kadar “Dilbilim”in bir alt disiplini kapsamında adı anılan “Çeviribilim” genç bir bilim dalıdır. En bilindik görevi, farklı dilleri ve kültürleri olan insanlar arasında iletişimi sağlamak olan çeviri eylemi, günümüzde teknolojik gelişmelere paralel kendi içerisinde görev paylaşımı yapmıştır. Yapılan çeviri eylem türüne

göre, uygun bir kavram geliştirilmiştir. Ancak bir bilim dalı, kendi alanında kullanılacak her kavramı terminolojik ilkelerin gerektirdiği yapıya uygun olarak kullanıma sunması söz konusu olmaktadır. Türkçe literatür de kullanılan üst alan “Çeviribilim” ve alt alanlar “Yazılı Çeviri” ile “Sözlü Çeviri” çeviri sözcüğüne ilave yapılarak türetilmiştir için, alan kapsam ve özellikleri açısından sorun olmadığı ancak, terimce olarak sorunlu olduğu görülmektedir.

Bu genç bilim dalının üst ve alt alanların terimce çalışmalarının bir an önce yapılarak kavram karmaşasının önüne geçilmelidir. Her alan için farklı bir isim oluşturmak, alan isimleri arasında eş anlamlılığı ortadan kaldıracaktır. Terminolojik açıdan belirlenen kavramların belığın, kısa ve ilgili alanın kullanımına yönelik olması gerekmektedir. Böylece alan içerisinde iletişim kolaylaşacak, daha kaliteli hale getirilmiş olacaktır. Kavramlar konusunda bu alanda uzlaşma sağlanmadığı sürece karışıklıkların devam etmesi kaçınılmaz olacaktır.

“Çeviribilim” alanında, özellikle ülkemizde üst alan adı ve alt alan adı olarak kullanılan ilaveli benzer terimlerin yeterince tartışılarak, terminolojiye uygun şekilde bilimsel bir anlayış içerisinde uygulamaya sokulması gerekmektedir. Dolayısıyla şu anda bu alanda kullanılan terimlerin yerine, alanların özellikleri göz önünde bulundurularak, her alan için uluslararası bilimsel düzeyde kabul görebilecek farklı terimler önerilebilir. Ancak çeviri uygulama alanında kullanılacak standart terimcelerin, çeviri eylemini bir dil çalışmasından daha öteye götürebilecek anlam içeren terimlerin olmasında fayda vardır.

6. Kaynakça

- Diñçay, K. (2005). “Çeviri Eğitimi: Kuram ve Uygulama”, Nobel Yayın Dağıtım No: 582. Ankara
- Ersoy, H. (2012). “Kavram, Kuram ve Süreç Açısından Tercüme Etkinliği”, Araştırma Yayınları:75 Ankara
- Ersoy, H. (2011). “Çevirinin Üst Alan (Çeviribilim) ve Alt Alan (Yazılı ve Sözlü Çeviri) Adlarının Terminoloji Kuralları açısından İncelenmesi”, Dil Dergisi Sayı:151 Ankara Üniversitesi Basımevi, Ocak-Şubat s.36-52
- Eruz, S. (2010). “Çok Kültürlülük ve Çeviri: Osmanlı Devleti’nde Çeviri Etkinliği ve Çevirmenler”, Multilingual Yayınevi, İstanbul
- Köktürk,Ş., Odacıoğlu, C., Uysal, M. (2014). “Türkçe Literatürde Çeviribilim Alanını Belirten Terim(ler) ve Bu Terim(ler)in Kapsamları Üzerinde Bir Değerlendirme”, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/9 Summer 2014, p. 753-769, ANKARA-TURKEY

- Tosun, M. (2002). "Erek Odaklı Çeviribilim Kuramlarının Kültürel Aktarımına Bakışı ve Çeviribilimde Paradigma Değişimi", Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Ege Alman Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Sayı: 4 İzmir
- Tosun, M. (2006). "Kavram, Süreç ve Yöntem Açısından Çeviri Türlerini Sınıflayarak Karşılaştırma Arayışı", Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi Cilt:8, No:2, s.183-192
- Tosun, M. (2013). "Çeviri Eleştirisi Kuramı", Aylak Adam Yayınları, İstanbul
- Tosun, M. (2017). "İşlevsel Çeviribilim", Değişim Yayınları, Sakarya
- M.E.B. (2000). "Örnekleriyle Türkçe Sözlük", M.E.B. Yayınları, s. 519.,520. Ankara
- Vardar, B. (2001). "Dilbilim Yazıları", Multilingual Yayınevi, İstanbul

İnternet Kaynakları

- a) <http://www.tercumesirketi.com/forum/konu-yazili-ve-sozlu-ceviri-farklari.html>
Erişim Tarihi: 18.12.2013
- b) www.wikipedia.org Erişim Tarihi: 18.12.2013